

geretur; statim subiectum est, *Et fecit Deus hominem, ad imaginem suam fecit illum* (Gen. 1). Ecce per Scripturas sanctas Trinitas unus Deus prædicatur; arianus convictus aliquando confundatur. Sed audi adhuc, hæretice, apostolum Paulum convincentem te et docentem me, audi quid de Deo Filio dicat: *Cum, inquit, in forma Dei esset, non rapinam arbitratus est esse æqualis Deo.* (Philipp. II, 6). Ille eum prædicat æqualem, tu eum asseris minorem. Cui credendum est, Apostolo, an tibi? tibi quem totus orbis abiecit, an illi quem totus mundus suscepit? Cedat igitur vel sero convicta perversitas tua, quia jam totum mundum possedit evangelica et apostolica doctrina.

CAPUT VIII. — 8. Pelagianorum hæresis. Alia quoque spelunca latronum non honorum, hæreticorum Pelagianorum, et demonstranda est et cavenda: hæc est enim eorum perversa doctrina. Cum Scriptura dicat, *Maledictus homo qui spem suam ponit in hominem* (Jerem. XVII, 5); et, *Qui gloriatur, in Domino gloriatur* (I Cor. I, 31): isti contra, hoc maledictum hominem non incurrere promittunt, si de se præsumserit, vel in se ipso gloriatus fuerit. Sed quid contra hos multa dicamus? Hoc promisit et pater illorum diabolus illi primo homini: *Non morte, inquit, morieris, eritis sicut dii.* Deum contempsit, serpenti credidit, et quod acceperat perdidit. Si tunc ille homo non fuit cautus, nunc homo caveat vel expertus. Odit Deus præsumptores de viribus suis. Quid enim valeat liberum arbitrium non adjutum, in ipso Adam demonstratum est. Ad malum sufficit sibi; ad bonum non, nisi adjuvetur a Deo. Primus enim ille homo accepit liberum arbitrium rectum, et posuit ante eum Deus, sicut Scriptura dicit, *ignem et aquam: ad quod volueris, inquit, porrigere manum tuam* (Eccli. XV, 17). Elegit ignem, reliquit aquam. Videte justum iudicem. Quod elegit homo liber, accepit: malum voluit, hoc illum secutum est. Videte rursum illum justum iudicem misericordiam facientem. Cum videret quod homo totam stirpem suam, male usus libero voluntatis arbitrio, in se tanquam in radice damnasset; ipse non rogatus de cælo descendit, et hominem superbia pereuntem¹, sua humilitate sanavit: errantes perduxit ad viam, peregrinos perducit ad patriam. Non ergo gloriatur humana natura de se, sed in eo gloriatur qui fecit se.

CAPUT IX. — 9. Hæretici una voce confunduntur. Jam vero cæteræ sectæ hæreticorum Christum viam prædicantium, sed longe a via errantium, una voce

¹ Mss., *humanum genus superbia pereuntem, aut, pereunte.*

ipsius veræ viæ convincuntur atque confunduntur dicentis: *Multi mihi dicent in illo die, Domine, Domine, nonne in tuo nomine prophetavimus, et in tuo nomine demonia ejecimus, et in tuo nomine virtutes multas fecimus? Et tunc dicam eis, Non novi vos: recedite a me, omnes qui operati estis iniquitatem* (Matth. VII, 22 et 23). Ideo operati estis iniquitatem, quia Ecclesiæ meæ perturbastis unitatem.

CAPUT X. — 10. Exhortatur baptizandos ut recta tendant ad patriam. Vos autem, fidelia germina sanctæ matris Ecclesiæ catholicæ per universum mundum diffusæ, fugite omnes hæreses. Si quis aliud evangelizaverit vobis, anathema sit (Galat. I, 9). Rectos cursus facite pedibus vestris: non declinetis nec ad dexteram præsumendo, nec ad sinistram desperando. Currite velociter rectam viam: ipsa enim vos perducit ad patriam; ad illam patriam cujus cives Angeli sunt, cujus templum Deus, cujus splendor Filius, cujus charitas Spiritus sanctus; civitas sancta, civitas beata; civitas ubi nullus perit amicus, quo nullus admittitur inimicus; ubi nullus moritur, quia nullus oritur; nullus infirmatur, quia incorrumpta salute lætatur. Cum illuc venerimus, non ibi esuriemus aut sitiemus: visio ipsa satietas nostra erit. Non ibi dormiemus, quia non ibi laborabimus. Nulla cujuslibet rei necessaria erit refectio, ubi nulla erit defectio. Vivemus, regnabimus, lætabimur. Si tantum delectat cum de ea loquimur, quid erit et videre? Videre Deum, vivere cum Deo, vivere de Deo. Vita enim nostra erit laudare Deum, et sine defectu amare. *Beati enim, ait propheta, qui habitant in domo tua, Domine; in sæcula sæculorum laudabunt te* (Psal. LXXXIII, 5). Fratres dilectissimi, si cum navigantibus laboravimus, et viatoribus ductum præbuimus, si devias fauces latronum, hoc est hæreticorum, sollicite demonstravimus, si ipsam patriam coelestem declaratam atque demonstratam jam cernitis oculis cordis vestri; reddite nobis fructum laboris nostri. Reddite, fratres, reddite, exigimus a vobis. Talis est enim merces nostra, quam a vobis exigimus, ut nec nos pudeat petere, nec vos pigeat erogare. Hoc quod exigimus, erogando cumulabitis magis, quam detrimentum patiemini, si non erogaveritis. Quæ est ergo merces nostra? Non querimus aurum vestrum, non argentum vestrum, non nummum vestrum, nec quidquam de rebus vestris: sed merces nostra est, ut in illo sancto fonte adjuvetis nos orationibus vestris.

Sequentes Sermones de Quarta Feria, de Cataclysmo, et de Tempore Barbarico, dubii nobis sunt, et videntur subditii (a).

DE QUARTA FERIA ^(b),

SIVE DE CULTURA AGRI DOMINICI,

SERMO.

CAPUT PRIMUM. — 1. De cultura agri Dominici. *Juga boum quinque quid significant.* Coelesti gratiæ (a) De his supra, col. 623-626, Admonit. in serm. de Symbolo.

et spirituali pluvie præparandus est ager Ecclesiæ, quia imber divinus in proximo est. Operemur, dilectissimi (b) sic appellant etiam veteres libri, qui tamen in fine subjiciunt, *Explicit de ultima quarta feria.*

ctissimi, in isto agro quod nobis creditum est. Nobis enim datum est plantare, rigare, arare, novellare: sed Dei est, incrementum dare. Apostolus Paulus doctor Gentium in fide et veritate, per se ipsum et operando et monendo hanc nos docuit dominicam exercere culturam, dicens: *Ego plantavi, Apollo rigavit; sed Deus incrementum dedit*; et paulo post, *Dei enim sumus cooperarii, Dei agricultura, Dei ædificatio estis* (I Cor. III, 6, 9); et alibi, *Cooperatores mei estote, fratres, et intendite eos qui sic ambulant sicut habetis formam nostram* (Philipp. III, 17). In ista itaque, fratres, dominica agricultura, in qua nos Dominus operari præcepit, sic operemur, ut mercedem promissam dono gratiæ accipere mereamur. Tempus est, operemur, laboremus.

2. Quinque illa juga boum, quæ ille invitatus in Evangelio dum ad cœnam venire nollet, probare se velle dixit, et propterea a cœna se excusavit (Luc. XIV, 19), quoniam sibi ea, non agriculturæ dominicæ comparavit; nos ea ipsa quinque juga in agro dominico jungamus, terram durissimam sulcis spiritualibus exaremus, semen verbi Dei projicientes, quascumque spinas malarum cupiditatum invenerimus, evellamus, eradicemus, divino igne succendamus: ut in tali opere laborantes, Domino Deo nostro fiducialiter dicamus: Domine paterfamilias, quoniam te adjuvante fecimus opus quod jussisti, redde mercedem quam promisisti. Quæ sunt quinque illa juga boum? Quinque juga boum, quinque sensus corporis sunt: visus in oculis, auditus in auribus, olfactus in naribus, gustus in faucibus, tactus in manibus. Et ista juga sunt: duo sunt oculi, duæ aures, geminæ nares, duæ manus; et in ipso gustu geminum quiddam invenitur, quando sapor ipse faucibus atque palato judicante discernitur. Ista ergo quinque juga terram versant, quando suis officiis deservientes animum carnemque parant¹, aut ad uberes fruges, si ros coelestis infuderit, aut ad aridas spinas, si sicca terra remanserit, et eorum opus in posterum subsequetur.

CAPUT II. — 3. *Dominici agrî seminatio, exaratio et rigatio.* Sed quoniam nos Dominus atque paterfamilias noster passim et sine ulla discretione cujuslibet glebæ semen verbi sui jacere præcepit (inducit enim in Evangelio hujus ministri similitudinem, et dicit: *Ecce exiit seminans seminare: et dum seminat, aliud cecidit inter spinas, aliud in viam, aliud in petrosa, aliud in terram bonam.* Et cum demonstraret quæ esset spinosa terra, homines videlicet qui verbum Dei spinis cupiditatum præfocant tantum semen, et non reddunt fructus justitiæ; similiter de alia terra petrosa atque conculcata via, suæ similitudinis propositæ redderet² rationem, ad terram bonam pervenit, et ait: *Quod autem cecidit in terram bonam, hi sunt qui cum acceperint verbum Dei, custodiunt illud et faciunt* [Matth. XIII, 3, 23]; quia non auditores legis justi sunt apud Deum, sed factores legis justificabuntur [Rom. II, 13]: non ergo nos, dilectissimi, aut timor spinarum, aut saxa petrarum, aut durissima via perterreat; dum tamen seminantes verbum Dei, ad terram bonam tandem aliquando pervenire possimus. Accipe verbum Dei, omnis ager, omnis homo, sive sterilis, sive fecundus: ego spargam, tu vide quomodo accipias; ego erogem, tu vide quales fructus reddas. Melius est enim ut de accepto tu pro te rationem reddas, quam nobis non erogantibus juste dicatur, *Serve nequam et piger, tu erogares, ego veniens cum usuris exigerem* (Matth. XXV, 26, 27). Si vero te terram infecundam aut spinosam vel siccam sentis, recurre ad Creatorem tuum. Hoc enim nunc agitur, ut innoveris, ut fecunderis, ut irrigeris ab illo qui posuit desertum in stagna aquarum, et terram sine aqua in exitus aquarum, et habitare fecit illic esurientes; et

constituerunt civitatem habitationis, et seminaverunt agros, et plantaverunt vineas et fecerunt fructum frumenti (Psal. CVI, 35-37). Ex qua terra? Ex illa sterili, spinosa, et inaquosa. Et tu, unaquæque anima quæ accedis ad Christum, terra es spinosa et arida. Unde probamus quia talis es? Recole illam sententiam, quam in primis parentibus accepisti, et invenies quid inde traxisti. *Spinas, inquit, et tribulos pariet tibi* (Gen. III, 18). An respondebis non te esse terram spinosam? Si spinas non haberes, capiti Creatoris tui coronam spineam non imponeres. Quia ergo et tu talis es, spinarum multitudine, id est peccatorum, prægravata es: ideo tibi talis cultura impenditur, propterea crucis ligno exararis, propterea cœlesti pluviæ præpararis; ut cum fecunda effecta fueris, non gratuleris de tuis, quæ nulla sunt, meritis, sed reddens bonos fructus, Christi prædices gratiam. Vis nosse qualis tibi adhibeatur cultura, qualis te desuper perfundat gratia? Ecce agnosce, Christi cruce exararis, quando ejus signo in fronte signaris; ejus sanguine rigaris, quando in morte ipsius baptizaris. Quotquot enim, ait Apostolus, *in Christo baptizati sumus, in morte ipsius baptizati sumus* (Rom. VI, 3).

CAPUT III. — 4. *Quod sanguine Christi rigamur. Quid sit Amen, quod respondent qui sanguinem Christi accipiunt.* Multum est quod dictum est, ejus sanguine rigaris. Videamus quomodo per aliquam similitudinem hoc quod diximus probare possimus. Non enim nostris sermonibus, sed documentis divinis fides accommodanda est. Ecce, intendite, dilectissimi, Judas ille malus et falsus discipulus, venalis et venditor, fur et traditor, emptus a Judæis, ut cum eis mancipium esset diaboli, pretium accipiens de illo qui non habet pretium, venditor sanguinis Christi, ex ipso pretio, ut Scriptura narrat, emit sibi agrum figuli: ut is qui hæreditatem integram Christum non habebat in cœlo, partem aliquam habere vellet in sæculo. Quam nec ipsam possedit, quia sceleris tanti facti sibimet conscius, collum sibi alligavit, et prostratus in faciem disruptus est medius. Ager tamen ille qui ab eo comparatus est, vocatus est Ager sanguinis (Act. I, 16-19), quoniam ex pretio comparatus est tanti sanguinis. Vendidit discipulus sanguinem magistri, et emit exinde agrum figuli: quid est hoc? Putamus, dilectissimi, vacare hanc actionem in illa venditione vel emptione, vel in ipsa Christi mystica Passione? Comparavit, ait Scriptura, Judas agrum figuli, et vocatus est ager ille, Ager sanguinis. Clamat hæc terram quali vel quo pretio fuerit comparata; imo pretium ipsum clamat, sanguis ipse clamat, Abel ille justus ab impio fratre occisus clamat. Namque, dilectissimi, cum hæc similitudo passionis Christi et nequitia Judæ ac Judæorum in illis duobus primis monstraretur fratribus, Cain et Abel; posteaquam a majore fratre minor occisus est, ab invidio innocens peremptus est, a scelerato pius interfectus est, interrogat Deus Cain, quasi nescius, quasi ignarus, et dicit: *Ubi est Abel frater tuus?* Quæ vox non est ignorantis, sed peccatum ante oculos scelerati ponentis; ut inexcusabilis sit omnis homo qui et admonitus poenitere non vult in malo. *Ubi est Abel frater tuus?* hoc fuit dicere ei: Agnosce, Cain, non me potuisse latere id quod me putasti posse latere; agnosce quid feceris, de proximo age poenitentiam, ut possis accipere indulgentiam. Verum ille sensu durior, in scelere pertinacior, moribus perversis in anima percussus, respondet Deo dicenti, *Ubi est frater tuus?* et dicit, *Nescio. Numquid ego custos sum fratris mei?* Quid dicis, Cain? cui dicis; *Nescio?* Cum illo loqueris qui omnia videt oculis suis. Quid est quod dicis, *Numquid ego custos fratris mei sum?* Talia perpetrando repulisti a te in omnibus timorem Dei. Et Dominus illi: *Quid fecisti? Vox sanguinis fratris tui clamat ad me de terra.* Si enim esses fratris tui custos, ejus non esses interfector. Si agnosceres fraternitatem, tantam non committeres immanitatem. Si timeres meum judicium, in fratrem non committeres parricidium. *Vox sanguinis fratris tui clamat ad me*

¹ Sic Fuliensium codex. At Er. et plures Mss., loco, *parant*, habent, *peractam*. Deinde cum Lov. prosequuntur sic: *aut uberes, etc., aut aridas, etc.; omisso, ad.*

² Juxta Er. Lugd. Ven. Lov., *reddens*. M.

de terra. Et nunc, ait Dominus, *maledictus tu a terra*: non, maledicta terra, sed, *maledictus tu a terra, quæ accepit sanguinem fratris tui de manu tua* (Gen. iv, 1-11). Agnosce jam, terra, quoniam sanguine rigata es innocentis, convince vocem negantis, suscipe sanguinem consentientis. Interrogentur et nunc Judas et Judæi, imo in Juda omnes Judæi. Interroget Dominus Judam et dicat ei: *Juda, ubi est Christus frater tuus? An forte dicturus es, o male frater, quod Christus tuus non fuit frater? Convince te prius ipse Dominus quod tuus fuerit frater. Dic nobis, Domine Jesu Christe; utrum Judas fuerit frater tuus. Respondet, Et si fuit, fuit: non enim est quod fuit, et si fuit, fuit: ego enim generaliter de omnibus Patri meo dixi, Annuntiabo nomen tuum fratribus meis* (Psal. xxi, 23). Ecce, Juda, convictus es quod Christus fuerit frater tuus. *Ubi est frater tuus? Responde, dic, sequere, dic quod dixit et ille, Nescio. Numquid ego sum custos fratris mei? Non enim ei tu fuisti custos, qui et proditor factus es et venditor. Dic, Numquid sum custos fratris mei? ut respondeatur et tibi, Vox sanguinis fratris tui clamat ad me de terra. Quid enim dicit omnis homo terra? Primus enim homo de terra, terrenus; et, Qualis terrenus, tales et terreni* (1 Cor. xv, 47 et 48). Quid dicit omnis homo terra, quando accipit sanguinem Christi? Amen dicit. Quid est, Amen? Verum est. Quid est verum? Quia fusus est sanguis Christi. Quo faciente? Discipulo Juda tradente. Amen dicendo, verum clamando dicit hoc omnis homo terra. Ecce, Juda, *vox sanguinis fratris tui clamat ad me de terra. Probavimus quia ejus sanguine rigaris.*

CAPUT IV. — 5. *Sanguis Christi quomodo accipiendus. Stephanus, Cyprianus, Laurentius, Perpetua et Felicitas.* Vide, terra, quomodo accipias hunc sanguinem: quia qui eum bene accipit, accipit benedictionem, qui vero eum male accipit, iudicium sibi bibendo acquirit. Hoc figuratum est et in illo agro Judæ, de quo dictum est quod esset ager sanguinis; secutum est enim ut diceretur, *Fiat villa ejus deserta* (Act. i, 20). Si enim ad Judam pertines, si facta ejus imitaris, si sanguinem Christi non cum timore et tremore accipis; eris villa deserta, maledicta, reproba et spinosa. Si autem sanguinem Christi tota cum reverentia percipis, cognosces per illum tua tibi dimitti peccata, quoniam ager ille quem comparavit Judas; siguli dicitus est: *Habet potestatem sigulus tui, ex eadem conspersione aliud quidem vas facere in honorem, aliud in contumeliam* (Rom. ix, 21). O terra tanto rigata sanguine, responde tanto sanguini, non sicut Cain et Judas verba excusationis; sed sicut sancti martyres verba confessionis. Responde sicut respondit beatus Stephanus, qui in isto agro dominico ut bonus colonus plurimum laborando genu fixit; atque de terra petrosâ vulneratus, ex ea lapides in suo corpore tanquam in sinu suo collegit; et sudando in opere, terram sancto sanguine rigando centenum fructum ex martyrio Domino presentavit. Responde sicut respondit Cyprianus, Laurentius, cæterique sancti pueri et puellæ, ætas omnis et uterque sexus, qui percipientes sanguinem Christi, testimonium dicentes, et non negantes nomen Christi, pro sanguine quem biberunt, sanguinem suum fundere non dubitaverunt, simulque cum Perpetua et Felicitate in æternum regnare meruerunt. Hoc in Apocalypsi revelante angelo, Joannes vidit *turbam multam quam dinumerare nemo poterat. Hanc requirens quænam esset, responsum tale accepit: Hi sunt, dictum est, qui laverunt stolas suas, et candidas eas fecerunt in sanguine Agni* (Apoc. vii, 9, 14).

CAPUT V. — 6. *Anima sanguine Christi dealbatur et decoratur. Christus in passione a Petro negatus.* Jam agnoscis, anima christiana, quemadmodum et tu ex illo sanguine efficiaris candida, ut omnis et corpore et corde pulchra ascendas de fonte Christi consecrata in sanguine. Quid enim manavit ex illo latere crucifixi? Sanguis et aqua: ex sanguine rubor,

ex aqua splendor. In istis duobus sacramentis decorantur singulæ animæ, ex quibus una illa pulchra efficitur sponsa Ecclesia, cui dicitur in Cantico canticorum: *Quam speciosa es, soror mea, dilecta mea, quam speciosæ sunt genæ tuæ* (Cant. iv, 1, 3)! Et cum ipse eam talem fecerit, ipsamque pulchritudinem ei ipse donaverit, videns eam talem quasi miratus exclamat, atque circumstantes interrogans dicit: *Quænam est hæc quæ ascendit dealbata? Et illi: Æquitas dilexit te* (Id. viii, 5). Ipsa est regina quæ *astitit a dextris tuis in vestitu deaurato, circumamictâ varietate* (Psal. xlv, 10), linguarum diversarum gentium varietate decorata. Audiens hæc sponsi sui vocem dicentis, *Quænam est hæc quæ ascendit dealbata? verecunde etiam ipsa respondere cogitur, et dicit suo sponso: De me interrogas quænam sim quæ ascendi dealbata. Ego sum quam foedam invenisti, pulchramque fecisti: ego sum cujus preces audisti, quando me in Psalmo cantare fecisti, Lavabis me, et super nivem dealbabor* (Psal. l, 9). Quid ergo miraris pulchritudinem meam, cum scias hanc esse opera tua? Quid interrogas quod ipse fecisti? Vides me dealbatam, tu lotam super nivem fecisti candidam. Ut videas me ascendentem, te cognovi de cælo descendentem, te amavi in cruce pendentem. Humilitas tua facta est exaltatio mea, foeditas tua facta est pulchritudo mea. Nisi enim tu de cruce vulneratus descenderes, ego dealbata de fonte non ascenderem. Vere dictum est quia *valida est sicut mors dilectio* (Cant. viii, 6). Quo usque se sponsus hic inclinavit, qui tantum amando foedam ut faceret pulchram, usque ad mortis exitum venit? *Et Domini, inquit, mortis exitus* (Psal. lxxvii, 21). *Vidimus enim eum, ait propheta, et non habebat speciem, neque decorem* (Isai. liii, 2). Quid miraris? amando talis factus est.

7. Hanc tamen amissionem decoris hujus timuit Petrus, quando prænuntianti Domino passionem suam, dixit: *Absit a te, Domine; propitius tibi esto, ne fiat istud.* Sed ille talia sapientem increpavit, et Apostolum diabolum vocavit dicens: *Redi retro, satanas; non enim sapis quæ Dei sunt, sed quæ sunt hominum* (Matth. xvi, 22, 23). Æstimavit enim Petrus totam illam divinitatis pulchritudinem absorberi potuisse in corporis humani specie, et nesciebat agi illud magnum sacramentum, quod propterea se illam pulchritudinem quodam modo exspoliaret, ut quam sibi conjungere dignabatur sponsam Ecclesiam, eandem ipsam pulchritudinem ipse vestiret. Non enim dando perdebat illud quod erogando crescebat. Ille dedit, hæc accepit; et ista quod non habuit invenit, et ille dando quod dedit non amisit; quia cum ipsa pulchritudine a mortuis resurrexit. Quid expavescis, Petre, quasi perdidit Christus illam pulchram vestem, quando eum nudum intendebas in ligno pendentem? Noli expavescere, noli timere, noli negare: tunicam illam divinitatis atque immortalitatis Christus non perdidit in cruce, quia sponsæ suæ eam consignavit in dote. Vidisti eum, o Petre, non habentem speciem neque decorem, et continuo negasti illum, quem omnibus relictis tuis amasti: et non solum semel, sed stans in atrio sacerdotis ab una ancilla tertio interrogaris, et negas. At ubi te gallo canente convicit præsumptorem, qui prædixerat antea negatorem; respexit te intus in corde, et ut amare fleres (Id. xxvi, 69-75), igitur quodam modo tecum tacite loquebatur illa ipsa ejus divinitas, et dicebat tibi: *Ubi est, Petre; Si possides amicum, in temptatione posside eum* (Eccli. vi, 7)? *ubi est, In tempore tribulationis illius permansit illi fidelis, ut et in hereditate illius cohæres sis* (Id. xxii, 29)? *ubi est, Petre, Animam meam pro te ponam* (Joan. xiii, 38)? *et, tecum usque ad mortem* (Luc. xxii, 33)? Quam celeriter negasti quasi hominem mortuum, quem antea confessus fueras vivi Dei Filium! Hæc dum ille tecum in corde sermocinaretur, respexit divinitas, et flevit humanitas: agnita est dulcedo, et periit amaritudo; suscepta est charitas, et deleta est ini-

quitas; rediit amor, et fugatus est timor. Ecce subito quem negaverat, quia non habebat speciem neque decorem, agnoscit resurgentem speciosum forma præ filiis hominum, conjunctamque illi videt sponsam, tunicam illam immortalitatis, quam antea Petrus timuerat perituram, indutam videt: cognoscit quod tali sit circumamicta veste, et alloquitur illam ipsam sponsam Petrus, ut servet hujus tunicæ dignitatem, et dicit animæ humanæ, *Christus pro vobis passus est, relinquens vobis exemplum, ut sequamini vestigia ejus* (I Petr. II, 21). Sequere, sponsa, sequere vestigia sponsi tui: nullus te metus revocet a consortio dilecti tui. Ama amantem, quia prius ille amavit non amantem: require requirentem, quia prius ille quæsiuit non quærentem. Require, et dic sponso tuo, *Ubi pascis, ubi cubas in meridie? Ne forte fiam sicut operta super greges sodalium tuorum* (Cant. I, 6). Quam sic dilexisti, pro qua sanguinem sudisti, cujus tabernaculum in sole posuisti (Psal. XVIII, 6); *non fiam sicut operta super greges sodalium tuorum*.

CAPUT VI. — 8. *De cavendis hæreticis, præsertim Arianis.* Ecce dum te quæro ubi pascas, ubi cubes in meridie, merities Africa est, quæ in solis occasu est, et tamen quia ab ortu solis usque ad occasum laudatur nomen tuum (Psal. CXII, 3), et sunt qui te prædicant non caste, quærentes quæ sua sunt, non quæ tua sunt, dum te quæro in meridie, id est in Africa; ecce greges sodalium tuorum, scholæ pessimæ hæreticorum, fraus Manichæorum, nequitia Pelagianorum, superba congregatio Arianorum, insultant velut opertæ, id est, velut incognitæ, et dicunt mihi, *Quem quæris? Christum quæris? Ecce hic est, ecce illic est. Tu autem quia me admonuisti dicens, Si autem dixerint, Ecce hic est, ecce illic est, ne abieris post eos* (Matth. XXIV, 25); cum te noverim ubique totum esse, non partes defendere, sed unitatem diligere, facta sum illis incognita et velut operta: et derident me, quia nesciunt te. Et quid magnum, quia ego ab eis sustineo tale opprobrium, cum tu eorum nunc usque contumeliosum sustineas verbum? qui te cum Patre nolunt esse unum, sed dividendo inter Patrem et Filium, inter sponsam et sponsum, magnum incurrunt sacrilegium, magnum suæ animæ inferunt morbum; quia nec te unius unicum sponsum, nec fidelem atque integrum habere desiderant medicum. Tu autem, anima christiana, quæ ascensura es ex sacratissimo fonte, rubore atque decore perfusa, speciosa nimis et candida, serva decorem tuum: agnosce quid fueris et quid eris, vide ne deseras mensam sponsi tui. Ut pulchra permaneas, carnes ejus quotidie manducabis; ut vitam æternam habeas, sanguinem ejus potabis: vide ne deseras hanc mensam. Plurimos apparatus hæreticorum fuge: et si plurima illic pravis disputationibus apponuntur, aut foeda sunt, aut semesa sunt. Non est enim illic quidquam integrum, ubi Pater et Filius et Spiritus sanctus non est unum. Mensa sponsi tui panem habet integrum, et calicem sanctum: quem panem etsi confractum comminutumque vidimus in passione, integer tamen mansit in illa sua cum Patre individua unitate. De isto pane et de isto calice dicebat ipse Dominus, *Panis quem ego dedero, caro mea est pro sæculi vita: et calicem quem sanctificavero, sanguis meus est, qui pro vobis fundetur in remissionem peccatorum.* Superius enim dixerat: *Nisi manducaveritis carnem Filii hominis, et biberitis sanguinem ejus, non habebitis vitam in vobis.* Quod verbum audientes, nec intelligentes discipuli, dixerunt: *Durus est hic sermo; quis eum potest audire?* Et multi ex hoc verbo scandalizati discesserunt. Cum videret autem Jesus, ait reliquis: *Numquid et vos vultis ire?* Tunc Petrus, qui sanctæ figuram portabat Ecclesiæ, respondit pro omnibus: *Et ad quem ituri sumus? Verbum vitæ habes, et dimittimus te* (Joan. VI, 52-69)? Videtis, dilectissimi, quid sit exire, quid sit permanere. Qui exierunt, quia verbum Christi non intellexerunt, non

jam discipuli, sed hæretici remanserunt: qui perstiterunt, verbum vitæ tenuerunt. Agnoscite, hæretici, exitum vestrum, quia minorem prædicatis Christum nostrum. Et vos cum eo stare noluitis, quia Christum unum esse cum Patre non intellexistis: ideo foras existis, quia verbum vitæ reliquistis. Non in vobis manet, qui cum Patre æqualis manet. Audi ipsum, quia simul cum Patre manet. *Si quis, inquit, me diligit, diligetur a Patre meo, et ego diligam eum, et veniemus ad eum ego et Pater, et mansionem apud eum faciemus* (Joan. XIV, 21, 23). Dic mihi, obsecro, hæretice ariane, unam animam tuam simul habitat hæc Trinitas, Pater et Filius et Spiritus sanctus? Quoniam et Spiritus sanctus habitat in nobis: *Nescitis, inquit Apostolus, quia templum Dei estis, et Spiritus sanctus habitat in vobis* (I Cor. VI, 19)? An diversas mansiones in corde tuo præparas Trinitati, ut majorem partem teneat Pater major, minorem Filius minor, inferiorem Spiritus sanctus inferior? Jam ergo non habes unum cor, sed duplum, aut triplum. Non ergo illic habitat Trinitas. Quare? Quia dictum est, *Væ duplici corde* (Eccli. II, 14)! Insensate, inepte, fatue: ignis, splendor; et calor simul atque inseparabiliter, nec distincte, sed æqualiter habitant unam lucernam, et una Trinitas Deus simul non potest inhabitare animam humanam? Si apud te æqualis unitatis individua Trinitatis non fuerit digna mansio inventa, respondebitur tibi, *Ecce relinquetur vobis domus vestra deserta* (Matth. XXIII, 38). Non enim de lapidibus vivis construis templum Deo, quos rebaptizando præfocas, exhonoras, reprobas, vastas, damnas, exterminas. Nec fundamenta Apostolorum sequeris, cum sint ipsi columnæ Dei vivi, super quas fabricavit sapientia domum suam; ut construeretur verum illud templum, in quo erat pietatis magnum sacramentum. De quo templo dicebat Judæis: *Solvite templum hoc, et in triduo resuscitabo illud* (Joan. II, 19). In patribus (a) tuis non habes lapidem angularem, quem secundum divinitatem Patri æqualem non credis: nec tecum ex duabus pennis charitatis dilectionem Dei et proximi te habere demonstras; quia nec Deum diligis sicut diligendus est, nec proximum sicut te ipsum. *Diliges enim Dominum Deum tuum, dictum est, ex toto corde tuo, et ex tota anima tua, et ex tota virtute tua* (Matth. XXII, 37). Da cor tuum Patri, animam Filio, virtutem Spiritui sancto. Ecce tria Trinitati, ex tribus unum hominem uni Trinitati sacrificium obtulisti, hæresim arianam vicisti; quoniam Dominus Deus tuus non tres dii, sed Dominus unus est. Hæc est fabrica sancta, hæc est aula¹ vera, in qua sunt oves Christi, non lupi diaboli.

CAPUT VII. — 9. *Hortatur ut ament Ecclesiam et orent pro pace ac liberatione patriæ.* Cavete, dilectissimi, fraudes hæreticorum; oves Christi, timete insidias luporum: videte quia nihil subtractum est utilitati vestræ, in quantum ipse Dominus donavit de annuntiatione verbi Dei. Quid Christus sit et quid Ecclesia, audistis, approbastis, clamastis: sed quare tanta mala patiamur, vel quibus meritis peccatorum in manus tribulantium nos traditi fuerimus, cum ante paucissimos dies loqueremur, simul agnovimus, simul flevimus (b). Nunc etiam quid accepturi estis, vel quid eritis, adhuc in auribus vestris insonat strepitus nostræ vocis: admonemus vos ut fratres, obsecramus) ut patres, hortamur ut filios. Nolite perdere tantum bonum. Amor Christi in cordibus vestris non refrigerat: amor matris hujus circa vos non torpescat; quæ vos parturit, quæ curam magnam pro salute vestræ animæ gerit, quæ spem vestram dirigit, quæ quotidie redeuntes materno sinu excipit, quæ vobis spirituales cibos præparat, quæ ad æternam saturitatem perducere desiderat. Immaculatos filios Deo Patri

¹ Forte, *caula*.

(a) Morel, Elem. Critic., pagg. 291, 292, censet hic forte legendum, *partibus*. M.

(b) Forte sermone de Tempore Barbarico.

vult assignare, quos tanta cura ac sollicitudine dignatur nutrire. Hanc toto corde amate; hanc amando, conservos vestros, fratres vestros, Dei ministros puro amore diligite: atque pro nostra mercede in illo sacratissimo fonte pro nobis orate. Orate pro pace, orate pro liberatione hujus terræ; orate ut misereatur qui iuste indignatur. Novelli filii, dum in vestra sancta

nativitate pater exultat, vestris orationibus et fletibus mitigare irascentem, quem sensimus fortiter vindicantem. In summa autem rei, Apostolorum sanctorum verbis utentes, commendamus vos Deo in verbo gratiæ ejus, qui potens est custodire in vobis quod ipse donavit (*Act. xx, 32*). Ipsi gloria cum Spiritu sancto in sæcula sæculorum. Amen.

DE CATACLYSMO

SERMO AD CATECHUMENOS.

CAPUT PRIMUM.— 1. *Baptizatis superest labor et bellum contra vitia.* Quoniam in proximo est dies redemptionis vestræ, percipite, dilectissimi, ea quæ vos erudiant, atque corda vestra enutrient, erigant, corroborent ad timorem Dei: fervor iste tanti amoris non pigrescat in cordibus vestris. Nec putet quis tantum esse christianum, quod his imbutus mysteriis renascitur ex aqua et spiritu, et postmodum dimittat se voluptatibus variis; securusque effectus quod sacramento Baptismatis munierit animam suam, non eam custodiat contra versutias inimici. Imo et ipse, quantum potest, custodiat, et custodiendam petat, ne tempestatibus hujus mundi procellisque depercat. Baptizatus est quis, navis est instaurata, subuncta, velificata, missa in mare; indiget gubernaculo, quousque ad portum desideratum perveniat. Mare, hoc sæculum scilicet, non solum tempestatibus scopulisque periculosum est, verum etiam besillis cupiditatum insidiantibus abundans. Omni sollicitudine, omni cura, omni industria excitati jam vigilant nautæ: frequenter etiam Christus invocetur gubernator, ut navem tantis periculis ereptam, ad portum securitatis ipse perducatur. Baptizatus es, signatus es regio caractere, cœpisti consequi annonam de mensa Regis tui. Noli esse desertor, nec ut delicatus miles diffluas per voluptates, et te hostis diabolus inermem diffluentemque inveniat: sed ut fortis miles, quidquid potes age in hoc bello, ut virtus tua Christus non solum te tueatur, verum etiam alii proficiant ad salutem. Postula a Rege tuo arma spiritualia. Bellum tibi, inquit, indicitur, in quo enitescas pugnando, ut ad plenam pacem triumphando pervenias. Non contra unum dimicabis; multi enim contra te exient adversarii: pugnabis enim cum vitiis, et, ut beatus martyr Cyprianus ait, si depresseris avaritiam, exsurget libido; quod et si libidinem superabis, succedet ambitio; et si ambitio a te fuerit devicta, ira, zelus, æmulatio, invidentia, superbia, ebriositas cum cæteris suis pestiferis sociis in unum contra te dimicantium constituent castra (*Cyp. in lib. de Mortalitate.*)

CAPUT II.— 2. *De adiutoriis christiani militis.* Sed non metuas, habes quod agas. Invoca Dominum virtutum, induat te ex alto virtute, ut illam proferas vocem: *Si consistent adversus me castra, non timebit cor meum; et si exurgat in me prælium, in illo ego sperabo* (*Psal. xxvi, 3.*) In illo, in quo, nisi in Domino virtutum, qui militem suum ita exspectat dimicantem, ut adjuvet laborantem? Baptizatus es, mundatus, unctus oleo, restauratum est corpus tuum ad priorem statum primi illius hominis ante peccatum; noli postmodum male securus esse. Ad agonem produceris, contra diabolum vitiorum principem dimicabis in arena hujus mundi: utraque partes, Christi scilicet et diaboli, infinita populi multitudo te exspectat lutantem; et quisnam vincat, vide omnem turbam nimia intentione pendentem. Non de te triumphet pars diaboli. Si vis vincere, noli de te præsumere: sed illi assigna victoriæ gloriam, qui tibi donat ut victoriæ perferas palmam. Vis vincere? Caput prius conterere inimici, excludendo de corde tuo suggestiones diaboli. Vis vincere? Manus tuæ fortes inveniuntur in

bono opere. Vis vincere? Figè pedes, non nutent vestigia tua frequentando spectacula et deserendo ecclesiam. Sed ut hanc etiam in tam magno agone et tam grandi luctamine possis implere victoriam, mittat tibi Dominus auxilium de sancto, et de Sion tueatur te (*Psal. xix, 3*).

CAPUT III.— 3. *Aquæ virtus in Baptismo. Effectus Baptismi adumbratus, ubi Christus ambulavit super aquas. Alia Baptismi figura in liberatione populi per mare Rubrum.* Ecce dilectissimi, venturi estis ad fontem aquæ; non dicatis in cordibus vestris: Hoc est lotum quod pro magno desiderabamus? Fons iste visibilis, similitudo est æterni fontis. Renascemini ex aqua et Spiritu. Aqua illa non solum corporis sordes mundat, sed animam a peccatis liberat. Debetis autem nosse cur virtus illius aquæ et animæ prosit et corpori. Non enim omnis aqua mundat: sanctificatur hæc per consecrationem verbi. Tolle verbum, et quid est aqua, nisi aqua? Accedit verbum ad elementum, et fit Sacramentum (a). Virtus Verbi per aquam mundavit nos, quia super aquas ambulavit. Ut autem a tempestate hujus sæculi liberaret vos, videte potentiam Verbi Dei, quemadmodum dominetur cunctæ creaturæ suæ. Quod dicturus sum nostis. In Evangelio legitur: Cum quarta noctis vigilia veniret Dominus Jesus ad discipulos suos, ambulans super aquas maris, et inveniret eos piscantes quos jam fecerat hominum piscatores, perterriti discipuli putaverunt se phantasma videre. Accessit autem Jesus, et ait illis: *Nolite timere, ego sum.* Tunc unus illorum Petrus ille præsumptor et postea negator, post vero confessor et amator: *Si tu es, inquit, Domine, jube me venire ad te super aquas.* Et Dominus: *Veni, inquit.* Descendit Petrus, et cœpit ambulare super mare plenus fiducia. Dum ambulat, trepidavit infirmitas, sed statim subvenit divinitas. Cœpit mergi; et exclamavit, *Domine, pereo.* Porrexit manum Dominus, erexit mergentem, confirmavit dissidentem, et ait illi: *Modicæ fidei, quare dubitasti* (*Matth. xiv, 28-31*)? Videtis, dilectissimi, quantum adjuvet fides, et quantum deprimat infidelitas. Si quis enim veniens ad aquas Baptismi, fide plenus est, sublevatur: si quis infidelis est, mergitur. Sed porrigat manum Dominus etiam infidelibus mergentibus, et plenam fidem operetur in cordibus.

4. Audite adhuc, aquæ Sacramentum quid in vobis operabitur. Proponam figuram, ut ex ea vobis veritas elucescat. Cum Ægyptii duris operibus populum premerent Hebræum, clamor factus est populi in auribus Dei; et deprecati sunt ut eos liberaret a dominatu gentis pessimæ. Missus est Moyses, qui eos ex Ægypti educeret servitute. Apud Pharaonem principem Ægyptiorum fidelissimus Dei famulus allegat Imperatoris sui jussionem, et quid Rex omnium gentium præceperit, auribus durissimi regis insinuat. Obdurat Pharo cor suum, nec scire se dicit. Deum: atque ejus ministros repudiando, gravioribus poenis affligit populum. Ex majori angustia populi major clamor exurgit. Suscipit certamen famulus Dei Moyses, congregitur cum Pharaone; nullo telo, nullo gladio; nulla visibilia indutus arma, sed munitus potestate divina:

(a) Ex Tract. 80 in Joannem, n. 5.